
IZNAD SVIJETA

IZ ZAPISAKA SA SELA I PORIVA
BILJEŽAKA OBIČNIH I NEOBIČNIH
TE AFORIZAMA

R. F. Maenier

dar

1929

20,00

122

R. F. MAGJER
IZNAD SVIJETA

• • ST

S

R.F. Magier

IZNAD SVIJETA

IZ ZAPISAKA SA SELA I PORIVA
BILJEŽAKA OBIČNIH I NEOBIČNIH
TE AFORIZAMA

R. F. MAG J E R

DRUGO JUBILARNO IZDANJE
KLUBA HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA I UMJETNIKA U OSIJEKU
UREDIO IVAN ZATLUKA
TISAK SRPSKE ŠTAMPARIJE D. D.
MCMXXIX

*Dragima svojima suradnicima kroz
20 godina, imenito: dru Ivanu Krnicu,
† Laji Vargi-Bjelovarcu, † Dragana
Melkusu, † Ljuboju Dlustošu, Josipi
Glembayevoj, Dru Augustu Gruenwaldu
i Franji Sudareviću — na spomen*

Autor

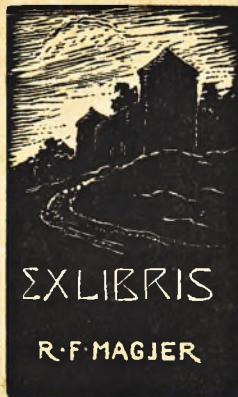
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIZNICA

OSIJEK

871330891

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIZNICA
OSIJEK
Broj inventara: 301.480
Signature: 886.1-8

J. L. Žganič

IZNAD SVIJETA

Onaj dan pala je gusta magla, pa je zrak bio pun tananoga tkiva, koji je kupio vore na licu i žile se stezale na čitavome tijelu. Pod nogama je škripio zamrznuti snijeg, a suhe badrljice povremuloga džbuna pucale kao staklo.

Bara »palača« prekrivena je i ledom i smijegom. Travurina i šaš strši tu i tamno, gdjegdje gušće, a gdjegdje rjede. Uz obalu čistina, a jedno dvadesetak koračaja hoda pružio se mladi hrastik.

Poezija idile.

Majica pokojne Imričine Staje šepesao i tjerao čopor svinja.
— Idi, pa neka s' »produ«, pa ako t' je zima, a ti ondakar skreni kući... talko oko tri sata... kada s' stavni.

I on je pošao.

Put je vodio preko groblja, onda je došla staroputina, pa Brajnjigova vatreška, a otuda se je išlo prijekim putem ravno do »palače«.

Znao je on taj put do u sitnice, pa kad bi morao ići žmirečke pogodio bi u svaku ugaženu stopu. On je često u sebi obnavljao svaki šamac, svako šrvno, svaku sitnicu. Uživao je na onoj širokoj čistini najviše zaoto, što je ovdje bio daleko od svijeta i sela. Istina, trebalo je paziti na čopor, da ne ide u kvar, ali za to je preuzeo veći dio brige njegov vjerni pas »krečo«, pa nikada prigovora. U zadnje vrijeme naročito ga vučla onamo pomisao, da će valjda i on jednoć ugledati lud-Bojovu, a njime sagraditi i svoju sreću, kako je to nekada u davnim uspjelo mnogima i mnogima. A napokon, zašto se jednoć ne bi pomogao baš on, kojega je providnost ionako prikratila, a zašto mu javno i tajno dobacuje, kadšto od šale, a kadšto u zbilji:

— Nije t' on ništa, kad šepesa.

Ili:

— Ko će šepu uzeti i priženiti... baš niko, kad neće ni zdravoga.

Pa onda, sve da je on i htio, zadruga je bila velika i netko mora ostati svinjar.

— Nema druge, ti ćeš svinjariti. Šta ćeš kad Bog tako 'oce. Pa i to t'je život.

Uzveši sve to u obzir, vidio je Majica, da nema druge i on se je smirio sudbinom. Svoje stanje podnosio je lakše, kad je svršio školu i tamо čuo, da svijet ne postoji samo od izvjesnih ljudi, već je pravi domoljub onaj, koji se usavrši u svoje zvanje i to zdušno vrši. Svi onda skupa, ako su na svojem mjestu, čine jednu zajednicu, koja je u svakom pogledu jaka i snažna, a što je najbolje uporište za život čovječanstva i to za sve ljepši i bolji život.

Razmišljajući o tome, često je želio, da barem jednoga sata svi tako misle i rade, pa da barem sreća sine i obavije jedan odsjek vremena, ako već ne čitav svijet, a ono barem njegovo selo.

— Kada bi se to ispunilo, čulo bi drugo, pa treće selo i redom... i ondakar bi bilo sasvim drugčije. O Bože, kako bi to bilo lipo... kako lipo!

U tom razmišljanju dolazila je i vjera, da bi to moglo biti, ali zaoto ne pomaže ništa sa ovoga, već drugoga svijeta.

— To t' mora biti nešta od velikoga.. onako ko lud-Bojova. A nije taj lud-Bojova bio luda, već je bila luda okolina, koja ga nije razumjela.

— On t' je, kažu, bio čo'ek sa drugoga svita i njegov je grob u »palači«. Treba ga tražiti i postaviti krst, pa će ondakar selo početi nov i neživljeni život.

— Bit će življenje, kakovo već treba da bude, a sirotinji i bogaljima svanut će novo sunce.

Sirotinja, bogalji i novo sunce — tako je zaokupilo Majicu, da je prečesto u po bijelog dana vidio grob, kako zapušten čeka na dnu »palače«. On silazi drvenim krstom polako, onako na prstima. Najprije se i sam prekrsti, izmoli Očenaš, a onda sa obje ruke uhvati krst pa će da ga zatakne u hum.

Isprva polako, pa sve jače i jače. U času, kada krst stoji i on otkorači, nebo zagrmi, grom pukne, čitava se zemlja potrese i grob otvori, a onda . . . onda . . .

Majica se zbuni i zadršće na čitavomu tijelu, onako od milinja zatvorji oči pa kad ih otvori, a to ludi-Bojova, časni starac duge bijele brade, obilazi i smiješka se. U ruci mu zavinuta trešnjevača, pa kada ide i što susretne, samo se štapinom dotakne, pa ako je tko slijep — odmah progleda, ako je bolestan — ozdravi, ako je siromah — postane sretan čovjek itd. — itd.

Na sebe se nije usudio ni pomisliti, iako je u duši svojoj gledao sam sebe zdravoga i zornoga momka, koji više ne šepesa, već čvrsto stupa i tjera svoj čopor.

U takovim mislima približavao se »palači«, pa mu je bilo čisto žao, što je morao prekinuti snatrenje. A to mu je onako bio svagdianiji duševni život i duševna hrana. To mu je poljepšavalо život i podržavalо u nadi, da će jednoć konačno postići ono, što drugima nije sudeno. Ovo ga je konačno potaklo i na samoj djelу, pa je od čamove leitve napravio pristao krst. Okrajke na daski je izrezuckao, a na mjestu gdje dolazi napis, usijanom žicom izgorio je srce iz kojega proviruju traci, kao simbol vječne ljubavi. Donji dio je zašiljio i opalio, a svoju svetinju brižljivo čuvao ispod povaljenoga hrasta.

Kad je danas stigao na lice mjesta, prvo mu je bilo, da vidi, je li tamо krst.

Magla je međutim popustila, a zima pritisla, pa sve brije. Kako je kraj »palače« i u ljetno vrijeme duvo laki povjetarac sada se je pogotovo osjećalo njegovo fijukanje, pa sve briđi po nosu, ušima i rukama. Onako šepave moge još je više osjećao zimu, osobito kada zakorači pa se odjapi surka, a flundre nategnu.

Ne časeći nimalo, baci pogled na staro mjesto. Bara je bila mjestimice kao ogledalo, a mjestimice zaprašena od snijega i inja. Visoka trstika nagibala se na jednu i drugu stranu, pa je sa onom travurinom strugala po okrajcima vrbovih šiba. Nedaleko ovoga glavnoga skupa, bili su uledeni ostaci ras-

klimanoga čamca, koji je kao čuvar stražario pustom osamomiljezima sve jača, fijuk sve reskiji.

Copor svinja rovao je po smrznutim busama, »krečar« je povremeno muklo zalajao i obilazio svoje neposlušnjake.

Majica siđe na okrajku čamca, pa se ugiblje vjetru i priklanja skupljici trstike i šaša. Krst je naslonio kraj sebe, pa mu uistogodi što ima takovoga povjerljivoga druga, koji njime dijeli dobro i zlo.

— Kad je mog'o Isus, zašto ne b' mog'o ja . . . indi.

Onda je izdahnuo jače, a to se dah ledeni i ono njegovo pa-hulje na bradi i ispod nosa, kako se smrzava, tako navlači kožu na luku.

— Fr — i — i — ju — u — u . . .

Prisluhne jače, a u prsim zastane dah i što si mogao nabrojiti pet, a to puklo kao top.

Od uzbudjenja strese se naglo, a pogled upre prema sredini bare. Gleda . . . gleda . . . gleda.

— Jel' to moguće . . . Bože!

Gleda bolje, a njemu se pričini, da je sredina obasjana čudnim svijetлом, onako izrazitim crvenilom, na kojemu se vide žasno-zute velike mrlje.

Da sam sebe ne zavara, protrlija ruku o ruku, a onda oba oka.

— Krst, brate . . . pravi pravcati krst.

I zaista: u sredini bare raspukao led u obliku pravilnoga krsta, kojemu su gornja tri kraka jednaka a donja dva puta duži. Sad više nije sumnjao. Stara vjera iskočila i obuzela ga čitavoga. On zgrabi pripravljeni drveni krst pa se stuboči, a dokom ni da trene. Onaj čas nije osjetio ni zime ni straha, već lagano iskorači, onako po strance, najprije lijevom, pa kad je iscipao sigurno tlo, zakorači i drugom nogom. Krstom pred sebe popipka, pa kad je vidiio, da je led čvrst, zakorači iznova. Još samo dva koračaja, pa je na cilju.

A ono crveno svijetlo sve jače, žute mrlje sve veće. Pukotina krsta u ledu se širi, vode nestaje, a sa dna pojavljuje se gornja maslaga grobnoga humika.

Majici se pričini, da meki snažni glas, pun miline, zove i doziva:

— Sinko moj, dodi... dodi; ti si spasio mene, a sada ćeš druge... tvoje selo... čitav kraj. Sinko moj, dodi... dodi! Majica uspravi krst, pa ga svom snagom zarine u sredinu, a u to nešto kao zatutnji sa sviju strana, gusta nasлага magle zadršće, a pljusak odmniye uz nenadanu lomljavu, koja se postepeno stišavala... stišavala... stišavala u dugi i nepomični mir i zimsku tišinu. Vjetar je fijukaoa sve jače, a mladić je čvrsto držao krst i virio kroz led iz »palače« poput gordoga ledenjača, koji čeka sunce, da ga s proljeća otopi. Te večeri dotjerao je »kreča« prvi puta sam svoj čopor i do kasno u noć dugo zavijao i plačljivo i tugaljivo... zavijao... zavijao... zavijao.

MI . . .

Sokolskim društvima posvećeno.

Mi nismo djeca potlačenog rođa,
Što vjere nema niti idejala,
Već sinci slave i svog preporoda,
Gdje luč istine kao zlatna pala
Kazuje pute, pa se diže, gradi
I život ključa i sve staro mladi.

Mi nismo djeca tudinskoga iga,
Za novice sijme ne dajemo sebe
Ni naše, što je. Sva nam dnevna briga:
Uzdržat svoje i da sve potrebe,
Uz plug i ralo, u znoju i muci,
Privrjetujemo budakom u ruci.

Mi nismo djeca robova, što mile
Po prahu kao bespomoćni crvi
I ljube ruke vladajući sile
Za batine i kad im krišku mrvi —
Već kršno stijenje, hrastće drevnih šuma,
Jeka s Jadrana i kamenog druma.

Mi »prosta čed« smo, što ljubavi ima,
Mi pjesma smo i ogani, što plaminja;
Mi gostinjac smo, što putnika prima
I stari adet vječnim žiškom tinja —
Tek tko nas dira i siječe nam pute,
Tad lavovi smo i aždaje ljute.

Ne mutite nam zato kućnog mira
I ne šipajte zetina na žeru,

Već ruke k sebi! Skromnog kraj duplira
Prag čemo rodni i prah na pendžeru
Pometat sami. Zapamtiće svi vi:
Junaci mi smo i Sokoli sivi!

OPASKA: Ova je pjesma izasla u Našoj Domovini (Zagreb), a odavde preštampana u veliku američku reviju »Slavjanski Jug« (Union City), pa budući da je na oba mjesto pomutnjom izostavljen jedan stih, štampa se na ovom mjestu nadopunjena u definitivnom izdanju.

ČOVJEK BEZ RUKE

Na malenoj železničkoj stanici pitome Đakovštine stao je voz, pa nagrnuo dosta svijeta. Jedan ulazi, a drugi izlazi. Čas dva i kad je sve bilo u redu, a svatko na svojem mjestu, krene željeznica dalje.

Pruga ostala prazna, zvanično osoblje povuklo se u svoje odaje, a putnici raštrkali kojekuda.

Zadnji je ostao pristao čovjek u muževnoj dobi, sa ovećim kožnatim kovčegom.

— Da ti ga ponesem?!

— Ne, sam ču.

I on štapinu pod lijevu, a desnom, rukom zahvati zaokruženi držak, pa onako besvjesno zakorači, onda stane, pa prosljedi pravcem put sela.

Prolaznici su ga izvjesljivo zagledavali, pozdravili, a on je ozdravljaо i nerazgovoran grabio naprijed.

Kad je stigao na prvi međaš, koji skreće starouputinom do starovjerske rakijašnice, on se predomisli i put svoj promijeni.

— Tako bić će bolje ...

Skupivši obrve i nehotice upita sam sebe:

— A šta bi bilo bolje?!

Tu je stao bez riječi i učutao. Pogleda oko sebe i zaboravno klimne glavom.

— Jes, jes ... pravo mјsto ... znam ja to.

Moglo je biti dobrano četiri sata poslije podne, jer se već pomaljao onaj nevidljivi mračak, koji potajno obavija najprije nebo nekom maglovitošću, pa siva boja komadić po komadić zasjenjuje i dok se čovjek okrene, a to je sumorni dan na izmaku.

U gostinskoj sobi sjedio je po svojem starom običaju ded-Imra i sam gazda Aljo, pa pijuckali, onako za »probu«.

— Dobar dan, ljudi!

— Dobar dan!

A u potaji su šaptali:

— To mora da j' čovek iz daleka . . .

— Mora da j' kaki . . .

Sad odakle bi to bilo »iz daleka« i »kaki«, to nijesu pogodili, a nijesu ni mogli naprosto zato, što to nije ovaj put bilo ni lako, pogotovo, kad su opazili, da došljak nema lijevu ruku, a obučen je na gradsku.

— Nekate . . . ja ču.

I u isti čas priskoče obojica. Jedan zahvatí kovčeg i štapinu, a drugi mu pomogne skinuti kaput.

— Evala . . . hvala! Jedan špricer . . .

Ova uslužnost starih znanaca razvedrila putnikovo čelo i on na čas zaboravio svoj veliki put, pa se onako u duši od srca nasmijao.

A ljudi kao ljudi, pitaju ovo, pitaju ono.

— Vi niste odavde?

— Nisam i jesam.

— Pa sadikar ste doputovali?

— Doputovao.

— Pa izdaleka?

— Izdaleka.

— Da nije iz Amerike.

— Baš odande.

Sad je bio jezik razvezan.

— Ma ja sam t'odma kaz-o, da j-to čoek iz daleka i mora da j' . . .

— Stani ti, Aljo sadikar će da govori ded-Imra.

I starkelja se podigne svojom obramenicom*, koršov pusti kraj klupe, pa ravno odšantuca i stane pred došljaka.

— Da ja tebe malo bolje pogledam, pa ako me oči ne varaju, ti b' mogao biti . . . e, dragoo, 'di su ta vremena.

* Savijena batina, na krajevima kukasta, a služi za nošenje vode i tereta.

Op. autora.

Putnik se doduše na ovo istraživanje malo tečnuo, ali dobroćudan od naravi ponikne, gutajući svaku starčevu riječ.

— Da nis' ti onoga Stipana Azenića, Tadaja, što j' pobego radi regrutacije — a?

— Da nis' ti onaj Nikica Perokove Mandene, šta j' pošo u fremt, kad je ono svršio kolariju — a?

— Da nis, ti onaj moga strike Tadaje, što j'... da prostite. Aljo da pukne od smijeha...

— Nemoj, Boga ti, di b' cm bio 'naki, ko šta j' bio vandrokaš Taja, tvoga strike Tadaje, koji se bitandžio cirkusanerima.

Ded-Imra prestao pitati, pa onda sjeo na svoje staro mjesto.

— Izdala me parmet, pa nij' to ni lako pogoditi, kad su svi oni imali dvj ruke, a u tebe samo jedna.

— Jes, jes...

— Tako, tako, potvrdi putnik, pa sretan u duši, da ga ne poznaju, stane zapitkivati sam sebe: bi li, ne bi li? Na koncu konca odluči iznenadenje pridržati za svojtu.

— Ja sam...

U sobi je nastalo najpre napeto iščekivanje, onda veseli poklici, treptanje po ramenu i odušak veselja.

— Drago, drago, pa ko bi to f znao...

— Idem po Ankenu, pa da te pozdravi, pa do tvojih, drago, drago...

Šimeta Marene Marićeve naglo se digne i stane među obojicu.

— Nemojte ništa, vi znate, a drugi će znati sutra. 'Oču da iznenadim. Sad ču ja tamo, da pokucam na pendžer.

Brže bolje obuče kaput, pa kao i prije, štap pod lijevi rukav i odreskom ruba pritisne uz prsa, a desnom prihvati kovčeg.

Neka nevidljiva sila naglo ga zaokupi i on naprosto izjuri napolje na svježi zrak i udahne duboko u se nekoliko puta. Vrijeme je naglo odmicalo, pa se je mračak podvlačio uzduž kaljave ceste, a ponegdje zacrvenilo mutno okance na pendžeru, što se unakrštava uskom letvom, pa jače zasije jedna, onda opet druga pola. Mirno seoce raštrkanim slaminatim krovovima uzmaklo je u pozadinu ispred zidanica, koje su ponosito iskočile svojom bijelmom. Uska staza bila je prazna

i Šimeta se uvukao u se i kao onijemio. Steglo ga u prsima, pa srce samo što ne pukne od uzrujanosti. Pred očima je zasvjetlila slika za slikom i on osjeti svu težinu svojega povratka iz prekomorskih krajeva.

Šta je ono desetak godina, šta je ona muka i prošlo izbivanje šta je onaj gubitak ruke, između velikih kajševa na glozaznim točkovima, kao što je ovo, veće od svega?!

Već ono spremanje kući potresavalo je njegovu dušu, pa onaj veliki put, drndanjem željeznicom i napokon sve ovo, što je proživljavao od stanice do sela, bilo je za njega san, koji je redom zaredom odmicao u nepovrat samo zato, što je naravnim tijekom prebrodio svaki korak i svaku zapreku. Sve je išlo onako samo od sebe, pa da je trajalo još jedan put toliko. Šimeta sve to nije i ne bi osjetio. Ali ovo, što je sada došlo, gdje treba da zakorači u svoj rodni dom, među svoje rođene, to ga je smuvalo i on nije znao ništa, a osjećao je toliko, da je bio izvan sebe i drhtao kao šiba na vodi.

Bože moj, što će i kako će? Hoće li ga prepoznati i diočekati onako, kako on to želi ovaj čas ili će im poremetiti dosadašnji život i biti na smetnji?

— Pa Ankena?!

Tu ga zapeklo najžešće. Istina, on je nju ostavio s djetetom samo zato, da namakne novaca i onda podigne i opravi sve, što je zanemareno. Otišao je njezinom privolom i u najboljoj nakani, da poštenim radom obezbijedi sve i ono, što je pošlo po zlu njegovom vlastitom krivnjom. Samo sve je to trajalo malo predugo, više nego je trebalo. Možda je i ona toga uvjerenja, pa prema tomu udesila i svoje življenje. Misao po misao i on se je sve više zbunjavao. U duši je ulazilo sumnjičenje, a sumnjičenjem predbacivao sam sebi i svoje privrjedivanje i svoju šutnju.

U takvim mislima i takovim raspoloženjem stigao je konačno i pred samu kuću. Od neke pritajene boli pomisli, konačno, što će biti, ako je on u kući suvišan ili ako je u Ankeni zamro svaki osjećaj prema njemu kao njezinom mužu, pa je zavolila drugoga.

— Ne, ne, to ne može biti, ne, ne...

Zatim se sjetio svoje ruke, kako mu dojadišta rabota i on je za volju osigurne postao sakat.

— Nije to bilo rad mene, već za Ankenu, Jašicu i dedu... sve je to bilo za njih, pa...

Ovo zadnje potislo je u pozadini predašnji strah, a uljegla samosvijest, da je radio i žrtvovao i sebe i ruku i najljepše svoje godine života za dobro svojih, pa je nemoguće, da se sve to ne uoči i uzme onako, kako to čini čovjek od razuma i čovjek sa osjećajima.

Ovako razgaljene duše mislio je, da bi najbolje bilo banuti unutra i bez cifranja izlubititi sve odreda, kazati istinu, pa što je bilo: zakopati i zaboraviti zavazda, zatim početi novi život ispočetka... onako bez predbacivanja.

Družina je bila u sobi na okupu i on pokuca po oknu.

— Ko je?

— Putnik... moli konak... ne će vam biti krivo... samo jednu noć.

Mir. Dogovaranje. Onda zaškrinu vrata od kujne, a zatim se otkvači kapija. Drndavi lanći zacinka i stari dedo izade u susret došljaku, pa ga uvede unutra.

*

Sutradan rano, već oko šeste izjutra, čim je počelo svitati, postaje vodnik, stari žandarm Mažuran, u prisutnosti općinskoga načelnika, ded-Imre, Alje i jednoga pisara, sjedili na licu mjesta i zapisivali sve, što je bilo od važnosti za samu istragu. Jašica je plakao, a stari dedo, bač-Ilija, značajno klimalo glavom.

— Znao sam ja, da će to zlo vršiti... znao sam ja, da je novac napast za ženskadiju... Bože m' oprosti grijje moje! Aljo je bio sav tronut, ded-Imra podlaktio glavu, pa čekao, kada će doći red, da i on kaže svoju.

Onda je uzeo riječ postaje vodnik:

— Kažite vi nama, bač-Ilija, zar baš nitko od vas u kući nije prepoznao Šimetu?

— Nitko, pa i ko b' na njega pomislio, kad je sadabar došao obrijanih brkova.

— A kažite vi nama, kako ste znali, da ima mnogo novaca?

— Kako, tako, vidili smo... on ti je...

I starac razlagao sve na temane i ispočetka. Njegovo pričanje bio je jecaj čovjeka, koji kida svoju dušu najviše zaoto, što nije imao snage predusresti dogadaju, koji je nenadano došao takovom jakošću, da je iz glave potisnuo u pozadinu svu pamet pa nije od svega čovjekovog ostalo ništa.

— Ja sam samo gledao, a gospodarila je Ankena, a Šimeta opet vrzao se oko nje ko kakav momak oko mlade.

Svoj prekidani govor pratio je očima i počretajima ruke, pa je osobito istakao momenat, gdje Šimeta sjedi i zažarenim licem vadi budželar, a Jašica trči po vino.

— Imao je novaca, da s' ne može opisati... sve banka kraj banke i to one velike pa duguljaste, što se pod prstima kližu kao svila.

Poslije prve litre došla je druga, vino razigralo starca, pa je zadrijeao prije reda, isto tako i Jašica. Ankena došla u vatru, a Šimeta opet pripovijedao o velikom blagu, što je donijeo iz daleke »Ocejanije«, »španske« zemlje.

— Znam, da je kazao: nemam nikoga na svitu, pa živim kako 'oču i šopio na sto čitavu hrpu našega novca, a onaj drugi turio u šarajto.*

Onda je Šimeta otisao u kiljer, bač-Ilija i Jašica legli, a Ankena pospremala sude od večere, čaše i drugo sa stola i šuškala po sobi.

Izjutra došao Aljo i ded-Imra, pa u jedan glas:

— Šta ј Ankeno, je l' vas iznenadio Šimeta — a?!

Žena stala; pa izbečila oči.

Gleda jedan, gleda drugi i što si lupio dlan o dlan, žena vršnula i pomamno polete do derme.**

Čuo se samo najprije udarac, kao da je nešto lupilo o hrvastovu gredu, a onda pljus i pljuskac vode utišao uzinemirenu tišinu.

* novčarka.

** bunar, zdenac.

Ljudi pobrzali do bunara, ali je bilo sve već gotovo. Kako se Ankena sunovratila, lupila je glavom, pa joj je pukla lubanja i ona pala u vodu svom težinom. Kada su ju izvukli, našli su u njezinim njezinih dolariima kesicu od lbeza, sva puna i natrpana dolariima sa nešto sitnina, dok je Šimeta ležao razmrskane glave iza napola otvorenih vratiju od kiljera.

— Polakomila se za novac, pa ga ubila u smu, a on se opet sigrao žmire na svoju i našu štetu.

Tako je novac ostao, a njih dvoje otišlo Bogu na pravdu.

Baš zaništa... ni koliko je crno pod noktom.

Naši ljudi!

UČITELJU

E, moj druže, baš si leđa pogurio,
Noga tvoja klima i živi se teško
S dana u dan svaki. Teret sav te svio
I borama čelo osuo viteško.

Sad što jeste tako, mio i premio
Druže, pa te Usud sirotana smreško,
Kaži mi: Jesi li put svoj prebrodio
I lutajuć ikad u životu smješko?

Jesi l' ubro ploda za sjemenje svako
I jesu l' ti vijenac zahvalnosti spleti?
— E, moj sinko! U čas zaop svakojako

Pitaš starca, gdje se od svijeta dijeli
Zato, jer po plaču ide duše punе
Tamo, gdje se zlatom čistim zvijezde trune...

P R E K A S N O

Tunja Kusturić-Gjakin proburazio svoju zakonitu ženu Inkenu, onu Pačarizovu, i tako došao u ruku pravdi, pa sad jedno u groblje, a drugo na roblje.

— Baš tako.... indi.

Ljudi glavinjali i nađrijed i postrance, jedan je branio, drugi žalio, a najviše im je bilo žao, što se mnogogodišnji imutak rastepao onako uludo, pa od svega toga nije ostalo ništa. A Tunjica sjedi pa čeka. Neizvjesnost raste svakim danom i njegove sjedine progrušale se znatno jače, pa zabijelio kao ovca.

— Sad kud je, tud je, nisam ja ni prvi ni zadnji. Bog dao i sve izašlo naopako.... e pa, fala mu i diķa, jere tako moralo je biti!

Napola smiren čekao on i budno pazio, kako prolaze sati. Čisto se trgnuo, kad je ugledao u prozorno okno svoje mangušpano lice i uočio ono mnoštvo vora sve tamno na čelu, pa do podbratka.

— Nij' to sve tribovalo, da bude.... nije, bogme.

I ona duga i nepregledna slavonska ravan pružila se pred njegovim okom kao mekani baršunasti sag, gdje je, mjestimice, načičkan od mnoštva kuća i kućarica, prostranih i užanih, što baščina, puteljaka, staza i bogaza, malenih džbunova, kraj kojih se mota i žuri vijoglava Karašica, pa nosi i odnosi suvo lišće, granje, grančice i odsjećene suvarke. Časom se pojavi koja snaša, pa onako strojna, kako korača, za njom sve tutnji ona raspucana ilovača. Ili se pokaže čopor dječurlije, pa ti se to vitla i amjica, a po koje kuće zalajava i mota i ovamo i onamo. Onda opet mir i ona tišina, opet sve pusto u osami, dok ne prodrnđa koja kolija ili vidiš, kako koraca blašće, a gonič hijuheka promuklim glasom.

— Bože, Bože, kako je to lipo!

Čovjek zažmурio, a slika se obnavlja za slikom i to u onom obliku, kojega u prirodi nije zapažao naprsto zato, što mu je to sve bilo obično i svakodnevno. Često si zato sada predbacivao, što nije sve to više uživao..... mnogo više, jer tamо nije nikada planuo i zapravo ni znao za onoga čovjeka, koji se raspalj kao nijema zvijerka, pa onda uradi štošta, o čemu inače nije nikada vodio računa.

Prvi je to put bilo inako, kади su pili malu rakiju* pa ga je seka upravo prisilila, da dode na zajedničku večeru.

— Treba, brat si, pa šta će kazati selo.

On je to promozgao na brzu ruku i došao do uvjerenja, da ima pravo.

— Ajd ajd, pa 'oću.

I došao je. Kuća velika i puna. Kržak** je zadimio, sude zvonilo, a nahuknute čaše tuckale preko reda i piće se više proljevalo nego pilo. Govorilo se svašta, radi sitnica bacale pogrde, da onda dode do izmirenja i tako tračilo do sitnih sati.

Tunjica da svisne od kojekakvih neugodnosti. Odrastao u širokoj prirodi, gdje se prostor ne mjeri, a ovdje sve zbijeno, pa kuda kreće, drće i zapne svugdje, nogom zakači i potope i tamо, gdje je zemlja nabijena ravna. Kada sjedne, a ono sve uzano, izlizano i njega obladava čuvstvo, da će sad šuknuti sa drvenjare, pa nabrzo ustuboći obe noge i lijevom rukom čvrsto uhvati za sjedalicu, kako mu ispod njega ne bi izmakla daska.

Vrućina je bila pomiješana nekom sumornom zaparom, pa samo što ne iskoči iz vlastite kože. Onda ono čeretanje sve bruji u ušima i njemu je bila puna glava odmah na početku.

— Nij' to za menaka.... nije.

I da je mogao, najradije bi pobegao u svoju slamunjaru, gdje je on svoj neograničeni gospodar, a zrak čist kao jutarnja rosa.

* Mała rakija — piye se na dan zaruka u kući zaprošene djevojke.

** Kržak — prosti duhan (predratni) za lulu.

Ali oni svi navalili, pa jedan drži ovako, drugi onako.

— Dosta si u samoći, treba da si i među ljudima, jere, boga mi moga, ti 'š podivljati.

Drugi opet:

— Treba da uživaš, eto tako, malo kuvanja, a ne uvikar ono ladno.

Pa:

— Treba t' misliti na stare dane, pa da s' oženiš i okučiš, a ne da s' uvikar: čardak ni na nebu ni na zemlji.

Mnogo je toga bilo, vrlo mnogo, što je poljuljalo njegov određeni a jednostavni pastirski život. Počeo si predbacivati, da bi trebalo nešto uraditi, makar on nije znao što i na koji način, jer je vlastiti njegov svijet bio preuzeš i bez ikakovih osobitih želja, a najpače: nije on ni znao, kako treba sve to uredivati, pa da ne dode u sukob adetom* i najbližom svojtom. Na ledima je nosio četrdesetu, mladost je prošla i on je sam sebi povlađivao na pomisli, da se treba zbrinjavati za stare dane, a njega mora zamijeniti mlađi.

— Nisi ti više za pastira, već gazdu, kad imaš šta ti treba i šta ti srce 'oće, ono tvoje dosadanje pusti mlađima.

Ili:

— Valjda ne misliš zaklopiti oči daleko od sela, pa da te vuku ko cigana u mrtvačnicu i tamu ostave samotovati 'oš dva puna dana.

To je pomoglo. To ga je ošinulo i pogodilo u živac... onako duboko se zarezao u krv i meso.

Kada se iza toga spremala velika rakija, eto ti njega bez poziva.

— Doći će za stalno... treba da dođem.

Zadruđari se začudili njegovom naglomu preokretu, u drugu opet ruku veselili, jer im je dojadilo vječito prebacivanje, kako tobože zapostavljaju čovjeka, čija je dobra polovica imetka njegovo vlasništvo.

* Adet — običaji, koji se vežu uz izvjesna tradicionalna pravila dotičnoga sela.

Bio tu po srijedi i još jedan važan razlog, a to je pitanje ostavine.

— Treba ‘t njega oženiti, pa će žena držati skupa sa zadrugarima, jer ako ovako ostane, može lako doći do rusvaja* i eto onda Bog iz kuće, a vrag u kuću.

Računali su zadrugari sasvim dobro. Tunjica je bio od natrivi tih i miran, pa će svejedno biti onako, kako oni hoće, a prestat će vječito prigovaranje izvana i ono od vlasti, koja vodi brigu o pravim vlasnicima, gdje jinadu samo prava učestvovanja svi ostali. Ovamo opet udaje mu se sestra Soka, otici će iz kuće, a lakše je doći do svojega dijela, kad je pravi vlasnik zaista djelotvorni suvlasnik i živi na samomu dobru, već daleko od njega, pa tu onda odlučuju u većini slučajeva nezvani.

I baš zaoto je navlaš posjela Soka svojega baću na čelo stola, a sama ugadala i njemu i svojemu đuvegiji.

— Vas dva, ondakar svi ostali.

Dopalo se to Tunjici, pa mu čisto žao, što nema uza se koga, koji bi ovako uvijek oko njega tetosio i mazio. Nenadani ovi utisci smekšaju ga čitavoga i on se kao podjetinio, a dušu mu začukupila neka dobrotvorna čežnja tako jaka, da je plivao u milju.

— Sadikar bi mogao poljubiti sve vas.... čitav svit. Uh!

Ovako razdragan iskapio je dvije pune čaše stare prepečenice, onako do dna, a pred očima nešto zaigralo i njemu se pričini, kako je sve to tako lijepo, tako pitomo, tako dobro.

— Uh, baš mi je lipo, ko nikada prije.... ni-ka-da-a.

Drugi dan, malo još mamuran, a dobre volje, naredio tečinom Perici, da ga zamijeni.

— Kupi’ ču ti lipu torbu i lip šešir i lipe nove opanke i novu surku, onu stakalcima, pa idi.... sve ču ja tebika, samo ‘oču, da me slušaš. Jes’ razumio?

A dječarac i svi zadrugari puni veselja, jer su dobro znali, da će sada Tunjica razvezivati duboku svoju mnogogodišnju prištednju, a onda će biti dobro i njima.

* Rusvaj — svada se gungulom, koja rastiplje i upropasčuje sve odreda.

— Viš, Tunja, sadikar 'oš treba da 's oženiš... dok je vri-mena.

Tunja sluša, pa onako razdragan od jučerašnje šljivovice, potajno se smijuli i kao od neprilike lomata rukom po zraku.

— Neka, neka, kada bi ti mora.... neka bude.

Još iste večeri uskomešao se komšiluk, pa se uskomešala i Ankena Pačarizova i ona ravno do Tunjice. Onako držeća, podbočila se u bokovima, pa laktom tuc jedanput, tuc dvaput. Tunjica upiljio oko u oko, a pod kožom kao da nešto ugodno mili i trnci se šire sve do obruba ušiju.

— Boga t' Ankeno, da pa s' nas dvoje sparimo — a?!

Onda pogleda u kuću a svi kukucaju i čekaju, što će to biti. Komšinica opet na brzu ruku pristupi bliže i pruži ruku.

— Je l' ti to tako meni od šale, jal od zbilje?

— Ja kazoo, a ti kako znaš.

— Pa dobro; 'oču i ja.

I tako je sam svoju sudbinu zapečatio.

Drugi dan uveo ženu u kuću i život unijeo noviču za novicom.

— Znat', kako s, ono kaže, nisam t' ja čo'ek od osamnaest godina, pa da t' ja obijam pragove. Pa onda, Ankena nema svoje kuće, pa zašto da plača kiriju.

Zadružari i kimali i povladivali, ali onako nakiselo i preko srca, a što Tunjica nije isprva zapažao. To je donijela obično rakija i povjerljivo došaptavanje.

— Znaš, baća, samo ako t' ne smeta, što j' živila Blažetom pet godina. Nikicom Peroševim tri i po, a Tadajom, onim strik Tome Tomaševoga, ako s' ne varam, punih šest godina...

Međuto Tunjica zaglibio, pa nikud ni makac. Ankena oko njega slatko, pa izvlači i što se hoće i što se može.

Poslije tri mjeseca ovakovoga života smislio, da se vjenčaju.

— Vrime je i bilo b' u redu.

Ankena ništa, već samo slegne ramenima i kao da moli, šapne:

— Aif ne ovdikar.

— Pa čemo u Marjance, ja!...

— Ne, ne; u Bistrinice.

Kad oni da će tamо, presječe žena, pa će najprije sama.

— Znaš, pitat ćeš dađu.

Ovo njezino nenadano izmotavanje pa roditeljska privola nekako je čudno djelovala na njega i ma da je po zdravom razumu osjećao, da svega toga ne treba, on je popustio onako silom prilika, a za volju mira i uzbunio se sam protiv sebe.

— Kud je sito, neka j' i rešeto... ajde de, pa će 'oš i to, a ondakar: kud puklo da puklo...

Sad je išlo sve brzo i brže. U nekoliko dana obavilo se tiho vjenčanje, Ankena se počela nešto izmotavati, u kuću stala zalaziti babica, sa bobicom uvukla se smutnja, a smutnjom predbacivanje. Riječ povlačila bujicu riječi, a Tunjica kres danas, kres sutra, pa se naučio piti. Onako ugrijan video je, što jeste i što nije, a govor čuo sa prave i krive strane.

Onda je došlo ono...

— Bog dao i sve izašlo naopako...

U glavi mu je postajalo teško i on je osjećao, kako ga zabilio u zatiljku. Čitavo ovo maštanje omrklo mu u času, kad je htio da ispita pravi usrok onom natezanju između njega i Ankene, pa kako mu je dobaciла najveću pogrdu za njega.

— Niš' ti više za ženu...

Pa onda onu još goru:

— Ne treba moje dite tebeka za oca... ne treba i ne će... nikada.

Ovaj »nikada« bio je za njega smrtni udarac. Kada ga je, onako natroskanoga, žena još odrinula od sebe u poredbi, da nije ni sluga ni dorasao Tadaji strik Tome ni do ramena, u njemu je nešto kao puklo i onaj pritajeni Tunjica otisao u prikrajak, a vatra provalila kao iz pakla i oštrica škljoce učinila je svoje...

Po dana kasnije on je kukao kao malo dijete i žalio svoj čin.

— Bio sam pijan, a puna glava ne zna, šta radi. Pa ondakar.... šta sam iš'o do vraka da s' ženim, kad je prošlo moje vrime.

U to se otvore vrata od zatvora i tamničar prozove, da ga slijedi.

— Proglasit će ti se osuda.

A ta je glasila na 10 godina teške robije.

To ga je trglo od časovitoga snatrenja, pa o neizvjesnosti nije bilo više ni govora. Ni koliko je crno pod noktima.., baš ništa.

Ni zere!

JESENJI PEJSAŽ

Gledam, kako sječa strši od prašine ofurena
I strnjak se prazan pruža bez života. Uspomena
Davna živi, pa krstarim kao sjena, što se baca
Ukraj puta i bogaza; pa se luta i koraca
Tek da ideš svijetom svuda, tek da sanjaš smenu sanju,
A nečujno klupko mota staru pjesmu svakidanju.

Evo sretam istu stazu — ko onda za miladih dana,
Kad je šutke duša pila prvi uzduh. Milovana,
Ti si nešto blijeda. Tvoja topla kubav očarana
U daljinu plije, gdje je arabeska novog dana,
Pa čekamo puni nade onaj časak tajne noći,
Što je velom i čeznućem još pred nama — što će doći.

A okolo šušti lišće, šušti džđbum i travka svaka
I slijeva se u disakord nastrojenja i sunraka;
Srebren gugut ko da šapće tajnim šaptom od sto milja
I lutamo u prelesti bez kompasa i bez cilja,
Samoj stisak ruke priča, kako burka krv se vruća,
Kako bruji Aleluja velebnoga uskrsmuća.

Onda došlo vrijeme kada na drveću lišće žuti
I sa krošnje pada... pada, pa su posipani puti
Jednim morem ugasmnih i slomljenih sve života,
Da preko njih fićuk vjetra i smrt kolo divlje mota,
Vrhу kojih poezija velom sjete omotava,
A tek nebo svoj na pozdrav i blagoslov propisava.

Oko našeg Doma mir i jednostavnost sklad svud niže,
Stara derma, što se visi, kao čuvar glavu diže

I straži nad dobnom našim. A ti i izborom uzdrhtana
Ko da čelkaš kad će planuit na ognjištu zapretana.
Vatra, što ne gori, ali plamen svijetli izdaleka,
Dok pod srcem jedan život pred životom novim čeka.

Ajde zato, Milovana, da svetimo davne čase,
Što šumore a bez glasa i bez riječi govor zna se,
Pa da s polja nedogledna dozivamo jekom jeku:
Melodiju, gdje se kupu med i Viša u mlješku.
Hašiš galii pa sam ne znaš: je l' to glazba puna sklada
Je l' to bura il' sa drvlja osušeno lišće pada?!

VJEĆNA PROLJET

Obilazila je svijetom i susrela Novac.

— Došla sam, da te posjetim i sklopim trajno prijateljstvo. U meni su najpllemenitije namjere. Ja osjećam za slabijega, želim podići klonuлогa, pomoći siromaha, bolesnoga izlječiti, poniženoga počastiti — jednom riječi: ja želim činiti dobra djela, pa da svuda zavlada: istina, poštenje, duševno zadovoljstvo i sreća ljudska do krajnjih granica.

— To ti hoćeš?!

— Da. Još i više. Borit ću se za svoje idejale čitavoga života prema onoj: sve za druge, a ništa za se.

— Ha-ha-ha-a . . .

— Ti mi se smiješ?!

— Ha-ha-ha-a . . .

? ! ?

Na koncu konca sažalno je Novac sa mnogo ironije i još više sarkazma, onako sa visoka, odbio ponudu.

— Ne trebam tvoje prijateljstvo, jer ja vladam vrhu svega. Pa konačno: Čemu zavaravati ljudstvo onim, što biti ne može i kada svatko i nije za sve, niti je sreća za svakoga. Isto je tako i sa mnom. Kada bih ja bio svakomu iskreni prijatelj, onda sam propao i moja cijena bila bi ispod ništice. Obilazila je svijetom i susrela Silu.

— Došla sam, da te posjetim i sklopim trajno prijateljstvo itd., itd.

— Što ja hoću, to može i mora biti, a tvoje prijateljstvo bila bi za mene velika zapreka u mojojem životnom nastojanju. I tako se je Poštenje konačno uputilo Idejalistu, koji je sav sretan, što može da podijeli u dvoje: i svoju sirotinju i bogatstvo svoje duše.

ČASOVI MELANKOLIJE

Moj lijepi mir u carstvu duše, što je
Ko prvi san u osvijt dana spljimo,
Sad kao slut sa uzdahom se vino
I drhće ko što drhću ruža hvoje.

Ja mislim: sve, što sretam u svijetu,
Da smijeh i rug je, pakao i vreva,
Sablasti dah i plamen ogrijeva
Sverazornoga Satane u ljetu.

I onda krv se burka na sve strane
I onda vid obnevidi u oku
I onda srž zareza bo duboku
I onda živi mrtvac dahom dane.

Moj lijepi mir, a nekad kamen cvao
I crni mrak sag arabeske vio;
Bodljikav džbun svileno gnijezdo krio
I ja sam sav od sreće proplakao.

Ti si još tad ko pjesma pramaljeća
Na pragu mom sam baršun razastrla
I ljubav nam je pozlatila grla —
Kroz cjelov već mi sreća se ne sjeća.

A onda . . . kad je, znađeš Milovana,
Sam vrag u svijet moj silom uljegao,
Pod krinkom: Rod i Dom se zakrinkao:
Moj lijepi mir, ko vatra zapretana,

Na banjku mre, kroz ponoć i po danu,
I gori sved, al sagoriti ne će:
I sjaj sjaj — tek kao ledno cvijeće
Sred knja čeka... zamrznutu granu.

VIJENAC NA GROBU

Dru Františku Páti u Pragu posvećeno.

Bio sam na groblju u Baški. To se mjesto nalazi na otoku Krku, pa je prekrasno uz Jadransko more i kraj krševitih gora.

Križ kraj križa, grobnica kraj grobnice. Svuda kamen, svuda tuga, samo toranj crkvice visoko se uzdiže i nosi molbe i uzdahe u nedokucivu visinu.

Pogledam bolje, pa mi oko zapelo o neobičan grob. Humak kao i drugi humak, gdje je malo zemlje, križ kao i drugi drveni križ, ali zato vijenac. Taj nije bio od cvijeća, a ni od zelenila, već od samih malih bijelih papirića, koji su naokrug namizani na čvrstom tankom željeznom povezu. Uzmem jedan papirić, pa drugi, treći i tako redom. Na svakom je ispisala dječija ruka po nekoliko redaka, a svi su recj bili jedna velika suza i još veća tuga za izgubljenom družicom. Valja znati, da na Bašku dolazi na oporavak mnogo i mnogo češke dječice. Jedna se djevojčica razboljela i naglo umrla. Sad možete pomisliti kakova je nastala tuga i žalost. Da toj žalosti dadu oduška, svatko je napose opisao svoju tugu, a sve te jadovanke skupila je jedna duša ujedno i savila vijenac uspomene.

Jedno treba tom prilikom istaknuti, a što je vrijedno zapamtiti i slijediti. Jedan zapis glasi u prijevodu ovako:

Draga naša družice! Ti si kao dobra Češkinja umrla daleko od drage naše češke zemlje, kojoj ćemo, kad se vratimo, kazati: Iz daleke Hrvatske nosimo posljednji Tvoj pozdrav, i posljednju Tvoju misao za što ljepšu budućnost i sreću češkoga naroda . . .

AFORIZMI*

Kada se radi o knjizi, onda čovjek obično pita: Što stoji? dok u gostionici nepromišljeno zove: Molim, platiti!

*

Gdje je previše luda, tamo pamet učiteljeva ne koristi.

*

Što je vragu tamjan, to je destruktivnom elementu: škola i učitelji.

*

Lijepo uređena škola je sunce, što grijе i svjetli pred svačija vrata.

*

Gdje vlada kultura nad silom, tamo je učitelj narodni idejal i svuda na prvom mjestu.

*

Učenik je drugo izdanje učitelja.

*

Najveća zapreka razvitku prave prosvjetne politike kod južnih Slavena jesu izborne kuglice i -- partizanstvo.

*

Tragika je učitelja, što si odgaja — gospodare.

*

Plemenito nastojanje pojedinaca obesčjenjuje samo onaj, tko sam ne radi ništa.

* Napisani u prvoj polji godine 1928. za 1. i 2. broj »Podrinske Učiteljske Biblioteke« u Šapcu od mjeseca Rujan—Listopad 1929.

MJESTO PREDGOVORA

Potpisani Klub, poslije otkrića monumentalne spomen-ploče Strossmayeru u Osijeku, izdanja Barbaričeve srpske pjesme »Pašino srce« i priredbe u najvećem opsegu kolektivne izložbe slika akad. slikara V. Filakovca, kojom je prilikom izdan i prekrasan umjetnički »Katalog«, a uoči svojega velikoga »Jubilarnog Almanaha«, nastavlja proslavu 20-godišnjice opstanka izdavanjem knjige »Iznad svijeta« od R. F. Magjera, sadanjega svojega književno - umjetničkoga predsjednika.

Ovom prilikom bit će dosta, ako se kaže, da je spomenuti prvi zamislio i proveo osnutak Kluba, njegov i svih njegovih nastojanja i radova inicijator, koji je tomu znao vazda naći puta i načina samomu ostvarenju a najpače: rijetkom požrtvovnošću i sa mnogo samoprijegora »držao sve na okupu«.

Djelo »Iznad svijeta« zapravo je izabrana rukovet najnovijih Magjerovih radova iz njegovoga velikoga ciklusa pripovijedaka iz života hrvatskoga seljaka u Slavoniji, poznate pod naslovom »Zapisci sa sela«, pjesama »Porivi«, kratkih crtica »Bilješke obične i neobične« te »Aforizmi« iz raznoga područja života. Prva dva ciklusa izašla su u više posebnih izdanja, a dva poslijednja još su razasuta po raznim hrvatskim i srpskim listovima.

Prema tomu, ovomu izdanju nije svrha, da prikaže zaokruženi duševni proizvod i po njemu stvori sud i fiziognomiju jednoga intelektualca, već da predstavnika ovdašnjih književnika, po značajnim izvacima raznovrsnih njegovih književnih radova, popularizuje u najširim narodnim slojevima i uporedo time budи smisao za izvornu, dakle hrvatsku i našu

domaću knjigu, koja ima sve uvjete za zdravi život i za
književnu utakmicu s naprednjim od nas narodima.

Na Uskrs 1929.

KLUB HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
I UMJETNIKA U OSIJEKU

RUDOLFO FRANJIN MAGJER

Magjer Franjin Rudolfio, pjesnik, pripovjedač i kulturni organizator (* 28. IX. 1884. u Zemunu u Slavoniji). Po svojoj majci Tereziji rođenoj Kubić, Osječanki, u bližem je srodstvu velikim hrvatskim biskupom J. J. Strossmayerom. Osnovnu, srednju i učiteljsku školu svršio je u Osijeku. Od majke je poprimio dar narodnoga pričanja i smisao za čistoću jezika. Učiteljevao je od 1903. do 1909. u Škivoševcima (srez: Donji Miholjac) i u Valpovu (u Valpovštini), gdje je u neposrednom dodiru s narodom temeljito upoznao njegov život i običaje. Zatim je službiovaao u Osijeku na kr. vježbanci i učiteljskoj školi do 1920., a otada je do 1927. izvjestitelj za organizaciju rada oko narodnoga prosvjećivanja kod Osječke Oblasti u Osijeku. Od 1927. je kao kr. žup. školski nadzornik na radu u građanskoj školi u Osijeku. Od god. 1920. ureduje najstariji osječki hrvatski list, ilustrovana polumjesečna kulturno-prosvjetna smotra: Službeni Novi Osječke Oblasti, koja izlazi neprekidno od 1892. kao nastavak izlaženja: Vjesnika Županije Virovitičke odnosno: Vjesnika Osječke Oblasti.

Član je rednik Matice Hrvatske i dopisnik Hrvatskog pedagoško-knjževinog Zbera u Zagrebu, te suradnik mnogih domaćih i vanjskih hrvatskih i slavenskih listova, stalni i povremenih izdanja.

Na dan 5. VI. 1925. svečano je proslavljen u Narodnom Kazalištu u Osijeku njegova 25-godišnjca književno-kulturnoga djelovanja.

Književno se javio 1899. i 1900. u zagrebačkom Pobratimu za urednikovanja dra G. Manojlovića i u Bršljalu za urednikovanja Marije Tomšić-Jmlove. Sabrane svoje radove počeo je izdavati u zasebnim izdanjima 1905. u nakladi: R. Bačića i Lj.

Szeklera u Osijeku, Ćirilo-Metodske knjižare i Stj. Kuglija u Zagrebu, G. Neuberga u Križevcima, V. Vošickoga u Koprivnici i drugdje.

Važnija su mu djela pjesnička i zbirke sabranih pjesama: Porivi (1905.), Novi Zvuci (1909.), Moj Put (1917.), Erotika (1918.), Rukovet Epigrama (1919.), Pjesme iz osame (1922.). Poezija i Proza (1923—1925.), koja je doživjela po dva i tri izdanja sa predgovorom dr. I. Krnica, F. Ž. Milera i dr. J. Tominšeka. Neke su mu pjesme prevedene na esperanto po M. Špiceru i na njemački po A. Herzeru.

Novelistička izdanja, u kojima opisuje život hrvatskoga seljaka, jesu: Zapisci sa sela sa predgovorom dr. F. Ilješića iz 1907. (preveo u cijelosti na česki: Jan Koch, Brno 1911., poljski: dr Jan Magiera, Krakow 1912. i njemački: Marija Horvath-Pethö, Wien 1913—1914., a djelomično na slovački: Vladimír Mičátek, Turčianski sv. Martin, slovenački: Ivan Vuk-Starogorski, Ljubljana, Sa slavonske ravni (1913.), Iz naših sela, Bez ljubavi (1913.), Crveni Križ (1914.), Kolosijek i staroputine (1917.), te izabrana djela (Porivi i Zapisci sa sela) povodom 25-god. književnikovanja: Iz prošlosti i sadašnjosti (1926.)

Za mladež je izdao: sabrane pjesme i priповijesti: Slavice iz 1905. (preveo u cijelosti na česki: Adolf Šustr, Chrudim 1910.), Za svjetne mladosti (1915.), antologiju savremene hrvatske omladiinske književnosti: U pjesmi i priči (1906—1907.), Sa sijela i prela (1907.), Majčine priповijesti (1910.), Carstvo priča i priповijedača (1911.), Prve trešnje (1912.), Iz cvjetnih lugova (1914. sa njegovim pseudonimom: Čika Rude), izabrana djela: Đurdice (1925.) i fantastične priče: Zlatna ribica (1928.)

Od ostalih radova treba spomenuti putopis: Hrvati u Srbiji (1922.) sa opisom izleta od 200 hrvatskih seljaka iz Osječke Oblasti, kojim je udaren temelj sporazuma između srpskoga i hrvatskoga seljaka pod rukovodstvom autonovim, i epilog ovomu nastojanju: Izlet oblasnoga Podmłatkata C. K. (sa preko 300 odraslije školske mladeži) iz Osijeka u Beograd (1928.), zatim kompilatorska i prigodna izdanja: Pregled hrvatske omladiinske književnosti (1907.), Književne bilješke (1912.), Osijek i hrvatstvo (1913.), Hrvatska himna u vezi srpskom i

slovenačkom (1922.), sabrane pjesme Kranjčevićeve, Preradovićeve i drugo.

God. 1909. osnovao je Klub hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku, čime je udaren temelj sistematskom kulturnom radu, kojemu je predsjednik i urednik svih njegovih izdanja (književno-umjetnički zbornik *Mi* iz 1910., *Književni Prilog* od 1919—1913., almanah i kalendar Jeka od Osijeka od 1918—1923. i druga redovita i izvanredna izdanja). Kroz Klub podržava stalnu kulturnu vezu ustanovama i njihovim radnicima i u inozemstvu.

Veliku svoju ljudstvu djelatnost razvijao je kao organizator Crvenoga Krsta S. H. S i njegovoga Podmlatka kao njegov tajnik i potpredsjednik Glavnoga nadzornoga odbora u Beogradu, a sudjeluje i u ostalim važnijim kulturno-socijalnim pothvatima, imenito u ionima, koji idu oko propagande hrvatske i slavenske književnosti i kulture uopće te zatim, da Osijek postane zaseban kulturni centar.

Stanuje u Osijeku, gdje mu je dom i uredovnica stjecište javnih radnika i pravo narodno i prosvjetno žarište.

Literatura: B. Šram, Jedna desetgodišnjica književnikovanja, Hrvatska (Zagreb 1914., broj 661—665.), S. Vereš, Preko Broda u Osijek, Ilustrovani Svet (Zagreb 1918., broj 6), K. Matasić, R. F. Magier, Canti dela solitudine, L' Europa Orientale (Roma 1924., broj 1), V. Deželić, R. F. Magier, Zasluzni i znameniti Hrvati (Zagreb 1925—1925.), Autobiografija R. F. Magjera u Vjesniku Kulture (Beograd 1925., broj 3), P. M. Ilić, 25 god. pjesnikovanja R. F. Magjera u Osijeku, Glasnik Podmlatka (Beograd 1925., broj 8), dr Iso Krišnjava, R. F. Magier, Morgen (Zagreb, 1925., broj 678), Z. Vukelić, Vrijedan hrvatski radnik, Hrvatska Metropola (Zagreb 1925., broj 40), D. P. (dr Dušan Popović), Magier R. F., Narodna Enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka (Zagreb, 1926., izdanje cirilicom str. 625., izdanje latinicom str. 724). Biografija (potpuna) u Kriminalnoj Biblioteci M. M. Gjokića (Beograd, 1927., broj 1) i Narodnom Kalendaru grafičkoga zavoda E. Vitalini i Sin za god. 1928. (Šibenik, godište XIX., 1927.). Ko je što u Jugoslaviji? Izdanje Jugoslovenskog Godišnjaka (Beograd) i Nove Evrope (Zagreb, str. 83, 1928.)

R. F. Magjer prikazan je potanje kao pjesnik i pripovjedač za širu javnost po I. B. R. u predgovoru knjige Iz prošlosti i sadašnjosti (1926..), a kao omladiński pisac po Josipi Glembay-evoj u knjizi Đurdice (1925.).

D. P.

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA OSJEK

OPASKA: Ova je biografija preštampana iz Narodnoga Kalendara grafičkoga zavoda E. Vitaliani i Sin za god. 1928. (Šibenik, god. XIX., 1927.) odnosno iz J. Tomasovićeve Jadraniske Vile (Omiš 1928., broj 4.)

SADRŽAJ

Iznad svijjetra (Zapisci sa sela) — — — — —	5
Mi (Površi) — — — — —	10
Čovjek bez rukru (Zapisci sa sela) — — — — —	12
Učitelju (Površi) — — — — —	19
Prekasno (Zapisci sa sela) — — — — —	20
Jesenji pejsaž (Površi) — — — — —	27
Vječna proljet (Bilješke obične i neobične) — — —	29
Časovi melankolije (Površi) — — — — —	30
Vijenac na probu (Bilješke obične i neobične) — — —	32
Aforizmi — — — — —	33
Mjesto predgovora — — — — —	34
Bibliografija R. F. Magjera — — — — —	36
Sadržaj — — — — —	40

OPASKA: Autorov portret na str. 2 je perocnrež M. Račkoga (Zagreb).
Ex libris na str. 4. je od M. D. Gjurića (Zagreb). Ex libris na str. 39. i
vigneta na str. 40. je od I. Rocha (Osijek).

886.2-8

MAG

i

